

Minuscule mosseltjes

Bijvangstjes vormen een leuke bijkomstigheid wanneer je een schepnet gebruikt tijdens amfibieën inventarisaties. Vaak zijn het de imposante libellenlarven

of geelgerande waterkevers die de aandacht trekken, soms beland een staafwants of waterscorpioen in het net. Een enkele keer kom je iets nieuws tegen, dat na thuiskomst, meteen in de boeken opgezocht moet worden. Zo ook tijdens de eerste inventarisatieronde in Berkenheuvel. André Donker en ik gooide ons net uit in een geïsoleerd liggende bospoel. Na een paar keer scheppen was het al raak. Ondanks dat het nog vrij vroeg in het seizoen was hadden we een aantal kam- en kleine watersalamanders te pakken. Toen ik een kamsalamander uit de draadalg in mijn net probeerde te ontwarren zag ik allemaal kleine witte balletjes in de alg kleven. Eén ogenblik dacht ik dat het eitjes waren van de kamsalamander, maar bij nadere bestudering bleken het vele, zeer kleine schelpjes te zijn (model kokkel).

Omdat ik nieuwsgierig was wat dit nu precies voor schelpen waren, en vooral ook hoe ze daar terecht kwamen, heb ik een paar exemplaren meegenomen naar het Zoölogisch museum van Amsterdam. Hier werden ze door Rob Moolenbeek gedetermineerd als moerashoornschaal (*Musculium lacustre*). Na wat snuffelen in boeken bleek dat het helemaal geen bijzondere vangst was (lichte teleurstelling) maar dat de hele familie van moerashoornschaalen en erwtenmosselen (*Sphaeriidae*) wijd verspreid is in Nederland. Met maar liefst 19, moeilijk van elkaar te onderscheiden, soorten komen deze kleine schelpjes in veel watertypen voor. Enig speurwerk leverde de volgende feitjes op:

“Soorten van de *Sphaeriidae* familie zijn tweeslachtig en levendbarend. De jongen verblijven geruime tijd tussen de kieuwen van de moeder. Ze worden maximaal vier jaar oud, sommige soorten slechts één jaar, en dienen als voedsel voor o.a. watervogels, vissen en salamanders. *Sphaeriidae* leven in het oppervlakkige bodemslik van zoete wateren. Ze zijn weinig beweeglijk, al worden de gewone- en de moerashoornschaal soms kruipend op de waterplanten gevonden”. Dit zijn waarschijnlijk de twee soorten die we het meest in ons net zullen tegenkomen.

Dan volgt ook nog de verklaring hoe deze dieren in zo'n afgelegen bospoeltje terecht komen. “In rusttoestand hebben *Sphaeriidae* de kleppen iets

geopend. Als een vogelveer of teen, of de antenne of poot van een insect de mantelrand raakt, reageert ze onmiddellijk met sluiting van de kleppen”. Hierdoor kunnen ze dus makkelijk, vastgeklemd aan de poten of veren van een eend, een nieuw poeltje koloniseren. Het komt af en toe voor dat de schelpjes aan de tenen van salamanders blijven zitten (pers. med. P. de Wijer). (AG)

Kikkers met rode poten

Tijdens mijn amfibieën monitoring rondes kom ik, vooral in het vroege voorjaar, regelmatig dode amfibieën tegen. Soms is de doodsoorzaak heel duidelijk. Dan vind je half afgekloven kikkers of dieren met afdrucken van de twee hoektanden van een bunzing of iets dergelijks. Ook door vogels (eksters en kraaien) aan de buikzijde opengereten padden vind ik tijdens de paddentrek regelmatig op de oevers van het water. Het is allemaal geen fijn gezicht, maar wel verklaarbaar.

Dit voorjaar vond ik echter ook een aantal dode dieren waar schijnbaar niets mee mis was. Een laat invallende vorst hebben we dit voorjaar niet gehad. Dus dat kon het ook niet zijn. Sommige dieren waren wel sterk vermagert. Mogelijk waren de dieren met een slechte conditie de winterslaap in gegaan, waarna ze tijdens de uitputtingsslag van de voortplanting alsnog het loodje legde. Tijdens een bezoek eind maart vond ik echter een dode bruine kikker die net was overleden. Zijn ogen en huid waren nog helemaal helder en het dier zag er verder goed uit. Op één ding na, de onderkant van de dijen vertoonde een roodachtige, sterk doorbloede zwelling, waarin ook een kleine open huidzweer aanwezig was. Dit dier heb ik gefotografeerd en meegenomen op sterk water.

Na het tonen van de foto's aan Prof. Zwart kon een diagnose worden gesteld. Volgens hem was er sprake van Red Leg Disease in combinatie met een iridovirusinfectie. Nu is Red Leg een bacterie-infectie, en een bekend verschijnsel bij amfibieën. Uit het buitenland zijn verschillende berichten bekend van massale sterfte van kikkers, padden en salamanders. In Engeland heeft zelfs een klein soort

